

UUSIA VIRTAUKSIA ITÄMEREN SUOJELUUN

63

ENSIMMÄISET KOKEMUKSET YKSITYISEN JA JULKISEN
SEKTORIN YHTEISTYÖSTÄ ROHKaiseVIA

Maria Jokela

BRIEFING PAPER 63, 24. syyskuuta 2010

ULKOPOLIITTINEN INSTITUUTTI
UTRIKESPOLITISKA INSTITUTET
THE FINNISH INSTITUTE OF INTERNATIONAL AFFAIRS

UUSIA VIRTAUKSIA ITÄMEREN SUOJELUUN

ENSIMMÄISET KOKEMUKSET YKSITYISEN JA JULKISEN SEKTORIN YHTEISTYÖSTÄ ROHKAISEVIA

Maria Jokela
Tutkija
Ulkopoliittinen instituutti

Briefing Paper 63
24. syyskuuta 2010

- Moniongelmaisen Itämeren pelastaminen vaatii monialaista ongelman ratkaisua. Baltic Sea Action Group-säätiö on lanseerannut uudenlaisen, laaja-alaisen aloitteen julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin voimien yhdistämiseksi. Kyseessä on Yhdysvalloista tuttu public-private-toimintamalli. Yhteistyön lisäksi haetaan keinoja, joilla sitouttaa poliittiset ja taloudelliset päättäjät entistä tiiviimmin meriympäristön tilan kohentamiseen.
- Toimintamalli joutui ensimmäiseen tulikokeeseensa Baltic Sea Action Summitissa Helsingissä viime helmikuussa. Kokous näytti, että Itämeren suojelu kiinnostaa hyvin erilaisia toimijoita yli sektorirajojen. Uutena toimijana mukaan tulivat yritykset.
- Public-private-toimintamalliin sisältyy runsaasti mahdollisuuksia, mutta myös haasteita. Jotta malli vakiintuisi, Baltic Sea Action Summitissa annettujen sitoumusten pitäisi myös toteutua. Parhaassa tapauksessa onnistumiset ja positiivinen julkisuus tuottavat itseään ruokkivan vapaaehtoistoiminnan kierteen, joka houkuttelee mukaan yhä uusia toimijoita. Mikäli tuloksia ei saavuteta, toimijat saattavat pettyä yhteistyöhön ladatuissa odotuksissa, eikä vastaavanlaiseen aloitteellisuuteen ole halukkuutta tulevaisuudessa.
- Vastuu tuloksien saavuttamisesta jakautuu yhteistyökumppaneiden kesken. Jokaisen tulee huolehtia omasta osaamis- ja vastuualueestaan. Tässä paine kohdistuu erityisesti julkiselle sektorille, jonka toimintaa haittaavat rajalliset resurssit sekä jähmeät ja hitaat toimintatavat. Uudenlaisella yhteistyöllä julkisen sektorin toimintaa voidaan kuitenkin helpottaa. Kun voimat yhdistetään, hankkeet toteutuvat nopeammin ja ajan mittaan myös halvemmalla.
- Viimekädessä public-private-yhteistyö onnistuu, jos vakiintuneita ajattelu- ja toimintatapoja kyetään uudistamaan. On voitettava ennakkoluulot, luotava keskinäinen luottamus ja löydettävä luonteva tapa tehdä yhteistyötä. Muutos ei tapahdu hetkessä vaan se vaatii tuekseen aikaa ja onnistumisia.

Kansainvälinen ympäristö- ja luonnonvarapolitiikka -tutkimusohjelma
Ulkopoliittinen instituutti

Kuva: Niklas Sjöblom

Itämeri: ongelmien ja toimijoiden tilkkutäkki

Itämeri on yksi maailman saastuneimmista murtovesialtaista, jossa ihmisen toiminnan vaikutukset näkyvät erityisen selvästi. Tästä syystä Itämeren suojelun tehostamiseksi on jo kauan haettu uutta toimintamallia. Lyhyesti Itämeren suojelua vaijaa toiminnan hitaus. Koko Itämeren kattava suojelun toimintasuunnitelma, Baltic Sea Action Plan, hyväksyttiin Helcomissa jo vuonna 2007, mutta yhä edelleen jäsenvaltiot hakevat helpotuksia maakohdaksiin suojelutavoitteisiin sekä toiminta-aikatauluihin. Näin siitä huolimatta, että Itämeren tila ei salli odottelua.

Tehottomuuden taustalla on useita syitä. Ensinnäkin Itämeren mailta puuttuu yhteinen poliittinen tahto suojelun toteuttamiseksi ja sitovan suojelusopimuksen aikaansaamiseksi. Haluttomuuden taustalla vaikuttavat monet poliittiset, taloudelliset, historialliset ja kulttuuriset tekijät, jotka yhdessä luovat pohjan kunkin maan halukkuudelle – tai haluttomuudelle – investoida Itämeren suojeluun. Esimerkiksi Venäjällä, Puolassa ja Baltian maissa ympäristötoisuus sekä kansalaisaktiivisuus ovat yhä lapsenkengissä, eikä näissä maissa Itämeren tilaa yleisesti pidetä yhtä suurena ongelmana kuin esimerkiksi Pohjoismaissa.

Toiseksi talous- ja ympäristökysymykset eivät kohtaa Itämeren suojelussa. Valitettavan usein taloudellisia kysymyksiä käsitellään yhtäällä ja ympäristöongelmia toisaalla, huolimatta niiden vahvasta keskinäisestä riippuvuussuhteesta. Tutkimus suojelun kustannusten ja hyötyjen jakautumisesta rantavaltioiden kesken osoittaa selkeästi, että näitä asioita pi-

täisi tarkastella yhdessä¹. Saastuttaja maksaa –periaatetta noudatettaessa suojelusta koituvat kustannukset näet kohdistuvat ennen muuta Itämeren etelävaltioihin, joissa taloudelliset valmiudet suojelutoimenpiteiden rahoittamiseksi ovat heikkomat kuin Pohjoismaissa. Lisäksi päästöt eivät jää kuormittamaan eteläisiä rannikkoalueita vaan ne ajautuvat Itämeren virtaussuunnan mukaisesti vastapäivään Suomen ja Ruotsin vesialueille.

Epäsuhtan ratkaisemiseksi tarvitaan uudenlaista ajattelua ja uudenlainen kustannustehokkaampi mekanismi, jolla suojelusta aiheutuvat kustannukset ja hyödyt voidaan jakaa rantavaltioiden kesken nykyistä oikeudenmukaisemmin.

Kolmanneksi Itämeren suojelua vaivaa toimijakentän hajanaisuus. Suojeluun osallistuu lukuisia yksityisiä ja julkisia toimijoita – säätiöitä, organisaatioita ja instituutioita – mutta yhteistyö niiden välillä on heikosti koordinoitua. Koordinaation puute johtaa tehottomuuteen sekä toimintojen osittaiseen päällekkäisyyteen, joiden seurauksena pyörä tullaan aika ajoin keksineeksi uudelleen.

Uudenlaista laaja-alaista aloitteellisuutta edustaa Baltic Sea Action Group-säätiön lanseeraama public-private -toimintamalli. Säätiö pyrkii mallillaan nopeuttamaan konkreettisia Itämeren suojelutoimenpiteitä yhdistämällä yksityisen, julkisen ja kolmannen sektorin voimavarat. Lisäksi säätiö nostaa

¹ OLLIKAINEN, MARKKU. Miksi Itämeri rehevöityy? Teoksessa Saara Bäck ym. (toim.): *Itämeren tulevaisuus*. Helsinki: Gaudeamus, 2010.

Baltic Sea Action Summit 2010 Helsingissä. Kuva: Ulkoasiainministeriö

esiin keinoja, joilla sitouttaa poliittiset ja taloudelliset päättäjät entistä tiiviimmin meriympäristön tilan kohentamiseen.

Toimintamalli joutui ensimmäiseen tulikokeeseensa Baltic Sea Action Summitissa Helsingissä viime helmikuussa. Kokous näytti, että Itämeren suojelu kiinnostaa hyvin erilaisia toimijoita yli sektorirajojen. Uutena toimijana mukaan tulivat yritykset.

Lisäksi huippukokous pyrki sitouttamaan Itämeren poliittiset ja taloudelliset päättäjät entistä tiiviimmin meriympäristön tilan kohentamiseen. Kabineteissa tehtyjen sopimusten sijaan sitoumukset annettiin nyt julkisesti ja samalla ne henkilöityivät antajaansa. Näin pyrittiin lisäämään yksittäiseen sitoumukseen kohdistuvaa toteuttamispainetta ja vahvistamaan laajemmin Itämeren painoarvoa rantavaltioiden poliittisilla agendoilla.

Toimintamallin seuraava ja todellinen näytön paikka on toiminnan ja tulosten aikaansaaminen. Onnistumiset lisäävät aktiivisuutta ja kannustavat mukaan uusia toimijoita, kun taas epäonnistumiset saattavat aiheuttaa kyllästymistä ja kasvavaa välinpitämättömyyttä.

Action Group antamaan vauhtia

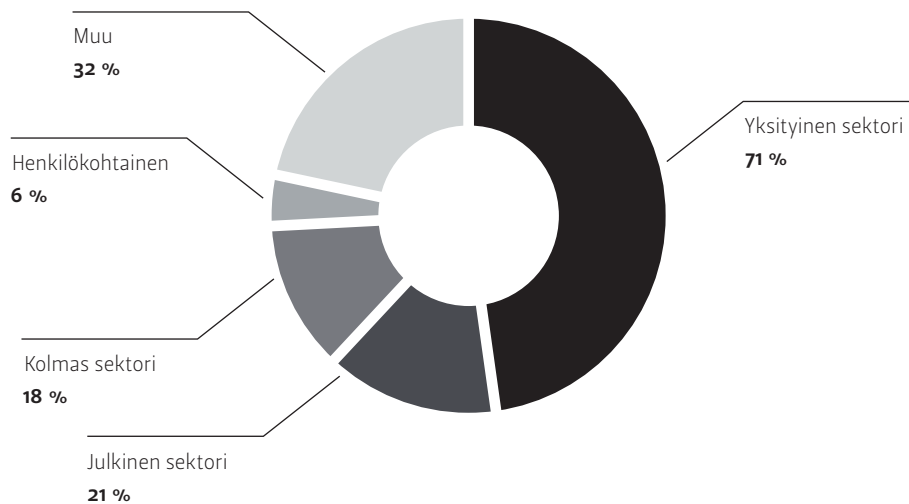
Baltic Sea Action Group (BSAG) eli Elävä Itämeri-säätiö perustettiin vuonna 2008 vastaamaan Itämeren suojeluyhteistyön hitauden ja hajanaisuuden haasteeseen. Säätiön perustajat Ilkka Herlin, Saira Kankaanrinta ja Anna Kotsalo-Mustonen kokiivat, että aika Itämeren pelastamiseksi loppuu kesken. Hajanaisen toimijakentän koordinoimiseksi se-

kä suojelun tehostamiseksi tarvittiin uudenlaista toimintamallia sekä yhteistyöverkosta.

Säätiön toiminta-ajatusta voi verrata presidentti Clintonin Global Initiative (CGI) aloitteeseen Yhdysvalloissa. Vuonna 2005 tehty CGI ratkoo globaaleja yhteiskunnallisia ongelmia yhdistämällä ennakoitua luultomasti julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin keskeiset vaikuttajat. Uudenlainen yhteistyö luo pohjan uudennaisille innovaatioille. Tähän mennessä CGI:n kautta on tehty lähes 1700 sitoumusta, joiden vaikutukset kohdistuvat eri yhteiskunnan osa-alueille ympäri maailmaa.

Itämerellä BSAG pyrkii tunnistamaan suojelun keskeiset ongelmat sekä etsimään väylät niiden ratkaisemiseksi. Monesti välineet ja osaaminen yksittäisen suojeluongelman ratkaisemiseksi ovat jo olemassa, mutta ongelmana on toimijoiden ja resurssien kohtaamattomuus. Tässä BSAG:n kaltaisen organisaation rooli silanrakentajana sekä resurssien ja toimijoiden yhdistäjänä on keskeinen. Säätiö ei toteuta yksin hankkeita, vaan se käynnistää ja koordinoi niitä. Yksittäisten, perättäisten hankkeiden sijaan tavoitteena on luoda laaja-alaista toimintaa keskeisten ongelmien ratkaisemiseksi. Lähtökohtana ovat toimijoiden omat intressit ja kannustimet ja hankesuunnitelmat rakennetaan kunkin toimijan oman ydinosaamisen mukaan. Lisäpotkua yhteistyöhön BSAG:ssä antavat yrityselämälle ominaiset vauhti, tuloshakuisuus ja dynaamisuus.

Esimakua toiminnasta saatiin mittavassa Baltic Sea Action Summitissa, jonka takana olivat tasavallan presidentti Tarja Halonen, pääministeri Matti Vanhanen sekä Baltic Sea Action Group. Kokous tavoitelti edistystä kolmessa asiassa. Kokouksessa oli tar-

Kuva 1. Baltic Sea Action Summitin sitoumusten jakautuminen toimijasektoreittain

koitus kerätä 50 konkreettista sitoumusta Itämeren suojelun nopeuttamiseksi. Lisäksi tavoitteena oli lisätä yhteistyötä kokoamalla yhteen rantavaltioiden julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin toimijat sekä lisätä Itämeren suojelun julkisuusarvoa.

Osallistumisen hintana oli etukäteen tehty sitoumus Itämeren hyväksi. Sitoumuksien sisältöä ei rajattu tarkasti, vaan ne saattoivat olla rahaa, lupaus työstä tai vaikuttamisesta tai esimerkiksi Itämeren pelastamiseksi kehitettävä tuote tai palvelu. Perustan sitoumuksille antoivat Helcomin Baltic Sea Action Planissa määritellyt suojelun keskeiset osa-alueet, joita mukaillen sitoumukset jakautuivat pääasiassa kuu-teen alueeseen: rehevöitymisen hillintä, puhdas ja turvallinen meriliikenne, vaarallisten aineiden hallinta, luonnon monimuotoisuus ja luonnonsuojelu, innovatiiviset ratkaisut sekä tietoisuuden lisääminen.

Kuten kuva 1 osoittaa, Baltic Sea Action Summit ylit- ti sille asetetut tavoitteet. Huippukokous yhdisti lä- hes 500 julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin edustajaa ympäri Itämerta ja keräsi 50 sitoumuksen sijaan 148 sitoumusta. Vaikutusvaltaisen osallistu- jajoukon ansiosta huippukokous sai osakseen myös laajan mediahuomion.

Yritykset mukaan Itämeren suojelemaan

Perinteisiä toimijoita Itämeren suojelussa ovat olleet valtiot, ylikansalliset organisaatiot sekä moninainen joukko kansalaisjärjestöjä, mutta nyt toimintaken- tälle tulevat myös yritykset. Baltic Sea Action Sum- mitissa yksityinen sektori teki peräti 71 kaikista 148 sitoumuksesta.

Mikä saa nykypäivän yrityksen kiinnostumaan yh- teiskunnallisesta vaikuttamisesta ja edelleen osallis- tumaan konkreettiseen suojelutyöhön? Tutkimuk- sen mukaan yrityksiä ajavat toimintatapojen muu- tokseen niin globaalissa toimintaympäristössä ta- pahtuneet muutokset kuin myös paikalliset tekijät². Yhteiskunnalliset ongelmat ovat monella osa- alu- eella saavuttaneet pisteen, jossa valtiot ja ylikansal- liset organisaatiot eivät enää pysty ratkaisemaan ni- tä yksin. Uudessa tilanteessa yhteiskunnalliset vai- kuttamismahdollisuudet ovatkin siirtyneet kabine- teista yhä moninaisemman toimijajoukon ulottu- ville. Toimintaympäristön muutos on avannut uusia ovia myös innovatiiviselle yritystoiminnalle ja edel- läkävijäyritykset ovat lähteneet uudelleen määritte- lemään roolinsa, ei vain voittoa tuottavina yksiköinä vaan myös yhteiskunnallisina vaikuttajina.

Vaikka terve liiketoiminta yhä edelleen tarkoittaa voiton tekemistä, siihen vaikuttavat yhä enemmän myös positiivinen imagoarvo ja kuluttajien kasvava tietoisuus. Ympäristöystävällisyys voi merkitä kil- pailuetua, parempia rahoitusmahdollisuuksia, etua kilpailussa parhaista työntekijöistä sekä uusia yh- teiskunnallisia vaikuttamiskanavia.

Elinympäristössä tapahtuvat muutokset ulottuvat myös yrityselämään. Parhaat edellytykset tuottoisalle liiketoiminnalle antaa turvallinen, toimiva ja puh- das elinympäristö. Ne yritykset, jotka lähtevät rat- kaisemaan ympäristöongelmia omalla osaamisellaan

² WARHURST, A.. *Corporate Citizenship and Corporate Social Investment, Drivers of Tri-Sector Partnerships*. JCC 1 Spring 2001, 57-73.

Sitoumus:

AIS+ Smarter Maritime Communication at the Baltic Sea

Kohdealue:

Meriturvallisuus

Hankekumppanit:

IBM, Suomen merenkululaitos (nykyinen Trafi), Valtion teknillinen tutkimuskeskus (VTT), Baltic Sea Action Group

Tavoite:

Meriturvallisuuden lisääminen kehittämällä avoimeen lähteeseen ja standardi teknologiaan perustuva tietokoneohjelma, joka mahdollistaa kaikkien PC:llä varustettujen laivojen pääsyn uuteen Automatic Identification System eli AIS - sanomanvälitysjärjestelmään. Kehittynyt järjestelmä keventää miehistön rutiinitehtävien määrää sekä parantaa merenkuluviranomaisten reagointinopeutta ja -tehokkuutta onnettomuuden sattuessa.

Maantieteellinen kohdealue:

Itämeri mutta myös muut merialueet globaalisti

Onnistumisen edellytykset:

Keskeisten toimijoiden tuki eli Itämeren merenkuluviranomaiset, valtiot, International Maritime Organization (IMO) sekä HELCOM

Kuva 2. Meriturvallisuuden parantamishanke AIS+ Smarter Maritime Communication at the Baltic Sea

ensimmäisten joukossa, luovat samalla itselleen tulevaisuuden kilpailuetua ja edellytyksiä tuottoisaan liiketoimintaan. Todennäköisimpiä tulevaisuuden menestyjiä ovat ne yritykset, joilla ympäristö on jo nyt osa toimintastrategiaa.

Meriturvallisuuden kehittämistalkoot

Hyvä käytännön esimerkki uudeltaisesta public-private -yhteistyöhankkeesta on AIS+ Smarter Maritime Communication at the Baltic Sea. Se on IBM:n, Merenkululaitoksen (nykyinen Trafi) sekä VTT:n Baltic Sea Action Summitiin tekemä sitoumus, jonka kautta yhteistyökumppanit pyrkivät lisäämään ruuhkaisen Itämeren meriturvallisuutta. Hankkeessa työnjako on selvä: teknisestä substanssista vastaavat IBM sekä VTT, kun taas merenkuluviranomaiset tuovat hankkeeseen tarvittavan virkamiesosaamisen. Taustalla vaikuttaa puolestaan BSAG, joka alun perin

käynnisti hankkeen, yhdistää sen keskeisiä toimijoita ja koordinoi käytännön yhteistyötä.

Yhteistyö BSAG:n ja Suomen merenkuluviranomaisten välillä alkoi talvella 2009, jolloin BSAG haastatteli viranomaisia keräten tietoa merenkulun keskeisistä ongelmista. BSAG:n kartoittaessa ongelmakenttää juuri viranomaispanos oli merkittävä, sillä heiltä löytyi tarvittava asiantuntemus ongelmien laajuudesta sekä ymmärrys niiden realistisista ratkaisuvaihtoehdoista. Itämeren merenkuluviranomaiset olivat tehneet pohjatyötä uuden AIS-sanomanvälitysjärjestelmän käyttöönottamiseksi jo vuodesta 2006, mikä luonnollisesti helpotti ja nopeutti hankkeen eteenpäin viemisessä. Toisin sanoen myös ulkoiset olosuhteet sekä aika hankkeen tehokkaalle toteuttamiselle olivat kypsät.

Viranomaisten kanssa tehdyn pohjatyön tuloksena BSAG lähestyi seuraavaksi IBM:n Suomen yritysjohdosta keväällä 2009 tavoitteenaan kartoittaa IT-alan mahdollisuudet Itämeren meriturvallisuuden parantamiseksi. IBM:n hanketta kohtaan osoittama kiinnostus perustui ennen muuta yrityksen omaan globaaliin Smarter Planet-toimintastrategiaan, johon BSAG:n esittelemä monisektorinen yhteistyöhanke sopi erinomaisesti. Toimintastrategiansa kautta IBM pyrkii herättämään yhteiskunnallista keskustelua IT-alan hyödyntämättömästä kehityspotentiaalista sekä mahdollisuuksista tehdä ympäröivästä yhteiskunnasta älykkäämpi.

BSAG:n, merenkuluviranomaisten ja IBM:n yhteistyön tuloksena kiteytyi lopulta ajatus viisaamasta Itämeren meriliikenteestä eli Smarter Maritime Communication at the Baltic Sea. Hieman myöhemmin yhteistyöhön liittyi myös VTT.

Haasteita ja mahdollisuuksia

Viranomaisnäkökulmasta public-private -yhteistyössä hyödyllisintä ovat yksityisen sektorin mukanaan tuomat uudet resurssit sekä uuden teknologian kehittämismahdollisuudet. Nykytilanteessa viranomaiset tunnistavat merenkulun ongelmat ja tietävät, mitkä asiat ovat toteutettavissa ja miten, mutta samalla julkisen sektorin resurssipula estää viranomaisia toimimasta yksin. Tällaisessa tilanteessa julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyö avaa uusia mahdollisuuksia hankeinnovaatioiden käytännön toteutukselle.

Kuva: wirralwater (flickr)

Ristiriitoja voivat puolestaan aiheuttaa toiminnan erilainen aikajänne sekä yksityisen ja julkisen sektorin toiminnalle asettamat eriävät tavoitteet. Viranomaistyö on monesti hidasta ja valikoivaa, kun taas yritysmaailma painottaa nopeutta ja tehokkuutta. Lisäksi viranomaiset eivät voi olla tukemassa toimintaa, jossa yksityinen taho tavoittelee voittoa. Esimerkiksi AIS+ Smarter Maritime Communication at the Baltic Sea-hankkeessa tämä tarkoitti täysin avoimen ja ilmaisen tietokoneohjelmiston kehittämistä. Tuotekehitys sekä tulokset kuuluisivat tasapuolisesti kaikille osapuolille.

Julkisen sektorin sisältä nousevia haasteita ovat puolestaan resurssipula sekä julkisen sektorin läpikäymät rakenteelliset muutokset. AIS+ Smarter Maritime Communication at the Baltic Sea-hankkeessa ne näkyivät virkamiesten tekeminä vapaaehtoistyötunteina hankkeen suunnitteluvaiheessa sekä muutoksina yhteistyökuvioissa Merenkulkulaitoksen siirtäessä vuoden 2010 alusta Liikenteen turvallisuusviraston Trafín alaisuuteen.

IBM:n kannustimet public-private -yhteistyöhön ovat kolminaiset. Vaikka sitoumus itsessään ei tuota IBM:lle suurta taloudellista hyötyä, on siihen kohdistuva markkinointi- ja viestintäarvo merkittävä. Toiseksi paikallisesti kehitettyihin ja testattuihin järjestelmiin liittyy yrityksen näkökulmasta tärkeä globaali käyttöpotentiaali. Kolmanneksi yhtiölle aukeaa ovia julkisen sektorin merenkulun asiaosaamiseen sekä yhteistyöverkostoihin. Yksityisellä sektorilla ymmärretään, ettei uuden teknologian luominen yksin riitä, vaan järjestelmän harmonisoimiseksi sekä uuden teknologian käyttöönottamiseksi tarvitaan viranomaisapua. Tässä erityinen painoarvo on me-

renkulkuviranomaisten kansainvälisillä yhteistyöverkostoilla sekä vaikutuskanavilla keskeisiin kansainvälisiin organisaatioihin.

Imagostaan tarkalle yritykselle julkisesti annettu sitoumus on kuitenkin myös riski. Sitoumukset tuovat annettaessa positiivista julkisuutta, mutta mikäli lupauksia ei lunasteta, kääntyy julkisuusarvo negatiiviseksi. Jos hanke epäonnistuu, negatiivinen julkisuus kohdistuu kaikkiin yhteistyön osapuoliin huolimatta siitä kenen toiminnasta ongelmat johtuvat.

Esimerkiksi AIS+ Smarter Maritime Communication at the Baltic Sea -hankkeen keskeiset riskit eivät niinkään liity ohjelmiston tekniseen kehittämiseen. Teknisen yhteistyökumppanin näkökulmasta hankkeen uhaksi voivat nousta monenlaiset tekijät. Aikataulu saattaa pitkittyä. Itämeren merenkulkuviranomaiset saattavat suhtautua pidättyvästi ohjelmiston käyttöönottoon tai se voi viivästyä. Laivoilla tai laivayhtiöissä voi esiintyä muutosvastarintaa. Laajemmin ongelmia voi aiheuttaa Itämerellä vallitseva poliittinen ja hallinnollinen johtajuuden puute. Toistaiseksi on esimerkiksi epäselvää, kenelle kyseisen ohjelmiston koordinointi ja hallinnointi tulisi viimekädessä kuulua.

Lisäksi public-private -yhteistyö edellyttää herkkyyttä ja hienovaraisuutta itse toiminnan mobilisoidulta eli BSAG:lta. Esimerkiksi liian suorasukainen ja tehokkuutta tavoitteleva toimintatapa saattaa aiheuttaa konflikteja viranomaissektorilla. Näin voi käydä, mikäli hankkeet julkisuudessa näyttäytyvät yksinomaan yksityisen sektorin innovaatioina ja unohdetaan niiden pohjustamiseksi vaaditun pitkän virkamiestyön. Monesti hankkeiden toteutuminen nopeasti ja tehokkaasti perustuu pitkäjänteiseen julki-

sella sektorilla tehtyyn suunnittelu- ja valmistelu-työhön. BSAG:lta tilanne edellyttää tarkkaavaisuutta ennen muuta hankkeiden viestinnässä, jotta huomiota saavat kaikki ne osapuolet, joille kunnia toiminnasta ja saavutuksista kuuluu. Vain näin luodaan edellytykset rakentavalle ja kestäväälle yhteistyölle myös tulevaisuudessa.

Suomesta Itämerelle, Itämereltä maailmalle

Parhaimmillaan public-private -toimintamalli voi tuoda Itämeren suojeluhankkeisiin resursseja sekä uutta osaamista yrityselämän puolelta, mikäli yritykset kohdentavat tutkimus- ja tuotekehityspotentiaaliaan sekä tutkimusrahoitusta Itämeren ongelmien ratkaisemiseksi. Lisäksi uusia mahdollisuuksia avaavat yritysten liike-elämän verkostot, naapurimaiden toimintakulttuurien tuntemus sekä johtamisosaaminen. Kun tähän yhdistetään julkisen sektorin asiaosaaminen, viranomaisverkostot sekä pitkä kansainvälisen yhteistyön traditio, sisältyy julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyöhön tavoiteltu innovatiivisen toiminnan mahdollisuus, jossa piilee myös laajempi globaali käyttöpotentiaali. Onnistuessaan käynnissä olevat hankkeet voivat toimia mallina vastaavanlaisen toiminnan käynnistämiseksi myös muualla.

Laajemmin BSAG:n työ Itämeren hyväksi sekä Baltic Sea Action Summitin kaltainen toiminta lisäävät kansalaisten ympäristötietoisuutta sekä halua vaikuttaa ongelmiin. Tämä on tärkeää, sillä koko Itämeren mittakaavassa juuri kansalaisyhteiskuntien kehitys ja ympäristötietoisuuden kasvu vaikuttavat suoraan kunkin maan julkisen ja yksityisen sektorin toimintaan sekä maiden harjoittamaan Itämeri-politiikkaan. Paine lainsäädännön ja elinkeinoelämän toimintatapojen uudistamiseen kasvaa.

Baltic Sea Action Summit tulee nähdä public-private -yhteistyön päänavaajana, josta toimintamalli toivottavasti leviää laajemmin myös muihin Itämeren maihin. Suomessa suuren mediahuomion saavuttanut tapahtuma huomioitiin myös muissa Itämeren maissa mutta silti niiden aktiivisuus sitoumuksissa jäi vain muutama prosenttiyksikön luokkaan.

Erityisesti Venäjällä ja muissa entisen Neuvostoliiton maissa public-private -yhteistyön kehittämistä hidastavat hallintojärjestelmien nuoruus ja kehittymättömyys ja toisaalta taas menneiltä ajoilta periy-

tyvät hierarkkisuus ja byrokraattisuus. Liike-elämää puolestaan ohjaa kova voitontavoittelu, jossa uudella ympäristöajattelulla ei ole samanlaista jaloa sijaa kuin esimerkiksi Suomessa. Public-private -yhteistyön levittämiseksi laajemmin Itämeren alueelle tarvitaankin kansainvälistä yhteistyötä sekä uusia yhteistyöhankkeita, joiden kautta eri maiden toimijat saavat käytännön kosketuksen public-private -yhteistyön hyötyihin.

Kuten AIS+ Smarter Maritime Communication at the Baltic Sea-hanke osoittaa, kohdistuu public-private -yhteistyön onnistumiseen jo yksin suomalaisessa toimintaympäristössä monia haasteita ja epävarmuustekijöitä. Mitä kansainvälisemmiksi hankkeet muodostuvat sitä moninaisempia ovat myös niihin kohdistuvat haasteet. Kaiken kaikkiaan luontevan yhteistyötavan kehittyminen vie aikaa ja edellyttää luottamuksellisen suhteen muodostumista toimijoiden välille. Tämä puolestaan vaatii osapuolilta hienovaraisuutta ja kärsivällisyyttä ennen muuta yhteistyön alkumetreillä.

On selvää, että vieraan toimijan astuminen tutulle työkentälle aiheuttaa epävarmuutta sekä epäluuloisuutta uuden tulijan tarkoituseristä. Jotta yhteistyö toimisi ja jatkuisi, toimintatapoja on kehitettävä yhdessä siten, että erityisesti julkisen sektorin toimijoilla on entistä paremmat mahdollisuudet osallistua uudensuuntaisiin yhteishankkeisiin luontevasti osana omaa työkuvaansa. Samalla myös yrityksissä on tunnistettava viranomaissektorilla tehtävän pitkäjänteisen valmistelutyön merkitys. Se luo perustan hankkeiden toteuttamiselle nopeasti ja tehokkaasti. Kaiken kaikkiaan toimintatapojen jakaminen ja ymmärtäminen on arvokasta niin asiasisällön kuin oppimisenkin näkökulmasta. Parhaimmillaan onnistuneesta yhteistyöprosessista hyötyvät kaikki osapuolet – siinä sivussa myös Itämeri.

Maria Jokela

Tutkija

Ulkopoliittinen instituutti

ISBN 978-951-769-275-5

ISSN 1795-8059

Kansikuva: Mikael Albrecht

Taitto: Tuomas Kortteinen

Ulkopoliittinen instituutti

www.upi-fiia.fi